

TÜRKİYE'DE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ VE ÇALIŞANLARIN OTOMATİK KATILIMDAN AYRILMA NEDENLERİ: ISPARTA İLİNDE BİR UYGULAMA*

PRIVATE PENSION SYSTEM IN TURKEY AND REASONS FOR THE WITHDRAWAL OF WORKERS FROM AUTOMATIC ENROLLMENT: A CASE STUDY IN THE ISPARTA PROVINCE

Dr. Öğr. Üyesi Turan KOCABIYIK

Süleyman Demirel Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bankacılık ve Finans Bölümü,
Isparta/TÜRKİYE, Email: turankocabiyik@sdu.edu.tr

Arş. Gör. Zühal KÜÇÜKÇAKAL

Süleyman Demirel Üniversitesi,
Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu,
Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü,
Isparta/TÜRKİYE, E-mail: zuhalkc.34@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>Makale Geçmişi: Geliş: 4 Ekim 2018 Kabul: 23 Ekim 2018</p>	<p>Bireysel Emeklilik Sistemi bireyleri tasarruflara yönlendirerek emeklilik dönemlerinde refah düzeylerinin artmasını ve ek bir gelir imkânını sağlayan gönüllülük esasına dayanan bir sistemdir. Türkiye'de 45 yaşını doldurmamış, özel sektörde veya kamu sektöründe çalışan kişilerin otomatik olarak Bireysel Emeklilik Sistemine katılmasına olanak veren "Otomatik Katılım Sistemi" adı verilen uygulama 01.01.2017 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanmıştır. Bu çalışmanın amacı otomatik katılımlı bireysel emeklilik sisteminden ayrılanlar için; ayrılma nedenlerini, sistemde kalmayı seçip devam edenler için ise kalma nedenlerini ortaya koymaktır. Isparta ilinde kamu ve özel sektör çalışanlarından oluşan 463 kişiye anket yapılmıştır. Bu kişilerin 203'ü sistemde kalmış geriye kalan 260'ı ise sistemden ayrılmıştır. Otomatik katılımlı bireysel emeklilik sisteminde olanların kalma nedenleri incelendiğinde devlet katkısı ilk sırayı almaktadır. Bunu yatırımcının eline ileride toplu para geçmesi ve sistemin yararlı olması düşüncesi takip etmektedir. Ayrılma nedenlerinin başında 10 yıllık sürenin çok uzun bulunması, prime esas kazancın %3'ünün kesilecek olması ve birikimlerin başka yatırım araçlarına yönlendirilmesi gelmektedir.</p>
<p>Anahtar Kelimeler: Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), Otomatik Katılım, Çalışanlar</p>	
<p>DOI: 10.15637/jlecon.272</p>	
<p>JEL Kodları: G23, J32</p>	

* Bu çalışma, 4-6 Eylül 2018 tarihinde Roma'da düzenlenen VI. Uluslararası Multidisipliner Avrasya Kongresinde sözlü olarak sunulmuş olan aynı isimli bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Article History: Received: 4 October 2018 Accepted: 23 October 2018</p>	<p><i>A Private Pension Scheme is a voluntary retirement plan that allows those enrolled to increase their level of welfare during retirement, ensuring extra income by motivating them to save. In the “Automatic Enrollment System” that has been in effect since 01.01.2017, people who are under 45 and who are employed in the public or private sector in Turkey are obliged to enroll in the Private Pension Scheme. This study aims to understand why some people unsubscribe from private pension schemes with automatic enrollment, while others continue their membership of the scheme. For the study, 463 people working in public and private sector in the Isparta province of Turkey took part in a survey, including 203 people who remained in the scheme and 260 who chose to unsubscribe from the system. As could be understood from the responses, those who decided to remain within the private pension scheme did so due to the state subsidies applied, along with other reasons such as the promise of compensation payments in the future and a belief that the scheme is useful. The most common reasons for unsubscribing from the scheme were that the 10-year participation period was considered too long and that a 3 percent deduction was made on earnings subject to premiums, and that the people opted to invest their savings in other instruments.</i></p>
<p>Keywords: <i>Private Pension System (PPS), Automatic Enrollment, Workers</i></p>	
<p>DOI: 10.15637/jlecon.272</p>	
<p>JEL Codes: G23, J32</p>	

1. GİRİŞ

Günümüzde bireylerin sürekli artan istek ve ihtiyaçları arasında geleceğini güvence altına alma ihtiyacı ön plana çıkmaktadır. Devlet, toplumda yaşayan bireylerin geleceğini güvence altına alma ile ilgili tedbir alma ve bu doğrultuda çalışmalar yapma rolünü üstlenmiş ve sosyal güvenlik sistemi oluşturulmuştur. Sosyal güvenlik sistemi zaman içinde yetersiz kalmaya başlamıştır. Mali sürdürülebilirliği de sağlamak adına sosyal güvenlik sistemindeki emeklilik uygulamalarına yönelik yenilikler getirilmiş ancak sistemi tamamlayıcı nitelikte iyi bir emeklilik sistemine ihtiyaç duyulmuştur.

Söz konusu sistemlerden biri olan çalışanların gönüllü katılımıyla işleyen Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) 1981 yılında Şili’de ortaya çıkmış, 1992 yılında Peru’nun ve 1997 yılında Meksika’nın uygulamaya aldığı sistem, yıllar içinde pek çok ülkeye örnek olmuştur. Türkiye’de ise 4632 sayılı kanunla 2001 yılında uygulanmaya başlamıştır (Akpınar ve Demirci,2018:138). BES devlet tarafından desteklenen sosyal güvenlik sistemlerine yardımcı olmak için özel sigorta şirketleri tarafından oluşturulmuştur. BES’in amacı devletin sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı olarak, bireylerin emeklilik dönemine yönelik tasarruflarını arttırmak, tasarrufların yatırıma yönlendirilmesiyle emekli olduklarında ek bir kazanç sağlayarak refah düzeylerini yükseltmek ve ekonomiye uzun vadeli kaynak oluşturarak katkı sağlamaktır. Sistem ilk kurulduğunda gönüllü katılım esasını benimsemiştir (BES,2001:md.1).

Bireysel emeklilik, tasarruf sistemi olmasının yanında bir yatırım sistemidir. Sistem aynı zamanda istihdamı arttırmayı, kamunun finansman ihtiyacı için kaynak yaratmayı ve fonların yurtdışı piyasalar yerine ülke içinde değerlendirilmesini özetle ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Natof, 2010:59).

Literatürde bireysel emeklilik sistemleri ile ilgili çalışmalar bulunmasına rağmen zorunlu olarak 45 yaşın altında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan kamu ve özel sektör çalışanlarının tamamını kapsayan Otomatik Katımlı BES ile ilgili, çalışanların sistemden ayrılma nedenleri üzerine az sayıda çalışma bulunmaktadır. Çalışma bu açıdan özgün bir çalışmadır. Otomatik Katımlı BES’e katılım, beklenen düzeyin altındadır. Hem kamuda hem de özel sektörde çalışanlar bu sisteme yeterince ilgi göstermemiştir. Buradan yola çıkarak bu

çalışmada Otomatik Katımlı BES’ten ayrılanlar için; ayrılma nedenlerini, sistemde kalmayı seçip devam edenler için ise kalma nedenlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

2. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE GENEL BAKIŞ

Asıl amacı bireylerin emeklilik dönemlerindeki refah seviyesini artırmak olan BES, sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi, emeklilik döneminde ek bir gelir sağlamak amacıyla refah düzeylerinin yükseltilmesi, ayrıca istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunması amacıyla, gönüllülük esasına dayalı olarak belirlenmiş katkı hesabına göre oluşturulan bir sistemdir (İnneci, 2013: 106).

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu BES’in yasal dayanağının alt yapısını oluşturmuş ve 28 Mart 2001 tarihinde kabul edilmiş, 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Emeklilik yatırım fonlarının faaliyete başlamasıyla da sistemin 27 Ekim 2003 tarihinde faaliyet alanı oluşmuştur. Özellikle de; 01.01.2013 tarihinden itibaren bireysel emeklilik hesabı bulunan bireylerin, yatırımda bulunduğu her katkı payı için %25 oranında devlet katkısı alması ve beraberinde 01.01.2017 tarihinden itibaren 45 yaş altı çalışanların zorunlu otomatik katılımı; BES’in gelişmesini ve günümüze kadar gelmesini sağlamıştır (Gülcan,2017:370).

BES’in bireyler arasındaki marjinal tasarruf eğilimini artırması, bireylerin risk ve getiri tercihi yapmasını sağlaması, bireyleri daha uzun süre çalışmaya ve katkı yapmaya teşvik etmesi, fonların belirli şirketler ve uzmanlar tarafından yönetilmesi gibi avantajlarını sıralamak mümkünken sistemin işleyebilmesi ve güvenilirliği için yüksek idari ve pazarlama maliyetleri gerekmesi, sistemin iyi işlemesi için detaylı düzenleme ve denetleme gerekmesi gibi dezavantajları da bulunmaktadır (Korkmaz ve diğ. 2007:58-59).

BES’te katılımcılar, istedikleri zaman sistemden ayrılabilirler. BES’ten ayrılmak isteyen bireyler cayma talebini elektronik ortamdan ya da posta yolu ile şirket veya işverene bildirildikten iki ay sonra sözleşmeden vazgeçebilmektedir. Cayma bildirimini yapıldığı tarihten itibaren 10 iş günü içerisinde ödenmiş olan katkı paylarını çalışana geri verilmektedir. Sistemde kalanlara ise devlet tarafından aylık katkı payının %25’lik kısmı kadar destek verilmekte ve bir kez olmak üzere 1000 lira ek katkıda bulunmaktadır. Ayrıca çalışan en az 10 yıl sistemde yer alır ve birikimlerini maaş olarak almak isterse toplam birikimlerinin %5’i kadar devlet tarafından bir katkı daha sunulmaktadır. BES’e katılan çalışanlar, katıldıkları tarihten itibaren 3 yıl gibi bir süre dolmadan sistemden ayrılmak istemeleri halinde devlet tarafından verilecek katkı payını da alamamaktadırlar (Merdan, 2017:2031).

Türkiye’de 14.09.2018 itibarıyla BES ile ilgili son durum:

- Katılımcıların fon tutarı: 75.992,6 milyon TL
- Devlet katkısı fon tutarı: 9.845,6 milyon TL
- Şirketlerin katılımcılarının toplamı: 6.956.138 kişi
- Katkı payı tutarı: 57.593,6 milyon TL
- Yatırıma yönlendirilen tutar: 56.714,1 milyon TL şeklindedir (EGM, 18.09.2018).

Türkiye’de Bakanlar Kurulu kararı ile 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe giren otomatik katımlı BES uygulaması zorunlu olarak 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun dördüncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerine göre 45 yaşın altında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan kamu ve özel sektör çalışanlarının tamamını kapsamaktadır. Kırk beş yaşını doldurmuş olanlar ise kendi tercihleri ile otomatik BES dışındaki diğer emeklilik planlarına katılabilmektedirler. Otomatik katımlı BES’ten ayrılmak isteyenler 2 ay sonra maddi kayba uğramadan bu haklarını kullanabilmekte, ancak sistemde

kalmayı tercih edenlere ise devlet her ay yapılan katkı paylarına %25 oranında ek katkı ve bir kereye mahsus olmak üzere 1000 TL sağlamaktadır. Ayrıca otomatik katılımlı bireysel emeklilik kapsamında tüm kamu görevlileri ve işçilerin, BES’e zorunlu katılımı ile birlikte aylık kazançlarının %3’ü oranında katkı yapması öngörülmektedir (Çetiner ve Gündoğdu, 2018:25).

Sisteme katılımda yoğunluk yaşanmaması için de otomatik katılıma kademeli geçiş sağlanmış ve kademeli geçişin şu şekilde olması öngörülmüştür:

Kademeli geçiş kapsamında kamu idarelerinde en erken 01/04/2017 en geç 01.01.2018 tarihinde sisteme dâhil olma zorunluluğu vardır. Özel sektörde ise;

- Çalışan sayısı bin ve üzerinde olan bir işverene bağlı olarak çalışanlar 1/1/2017 tarihinden itibaren,
- Çalışan sayısı iki yüz elli ve üzerinde ancak binden az olan bir işverene bağlı çalışanlar 1/4/2017 tarihinden itibaren,
- Çalışan sayısı yüz ve üzerinde ancak iki yüz elliden az olan bir işverene bağlı olarak çalışanlar 1/7/2017 tarihinden itibaren,
- Çalışan sayısı elli ve üzerinde ancak yüzden az olan bir işverene bağlı olarak çalışanlar 1/1/2018 tarihinden itibaren,
- Çalışan sayısı on ve üzerinde ancak elliden az olan bir işverene bağlı olarak çalışanlar 1/7/2018 tarihinden itibaren,
- Çalışan sayısı beş ve üzerinde ancak ondan az olan bir işverene bağlı olarak çalışanlar 1/1/2019 tarihinden itibaren, sisteme dahil olacaktır (T.C. Hazine Ve Maliye Bakanlığı, 14.09.2018)

Türkiye’de 14.09.2018 tarihi itibarıyla otomatik katılım ile ilgili son durum ise:

- Çalışanların fon tutarı: 3.706 milyon TL
- Katkı payı tutarı: 3.480 milyon TL
- Çalışan sayısı: 5.007.609 kişi şeklindedir. (EGM,18.09.2018).

Bu sonuçlar, her geçen gün boyutunu arttırmaya devam eden BES’in otomatik katılımla birlikte, uzun dönemde bireylerin tasarrufların yatırıma dönüştürülerek ekonomiye büyük katkılar sağlayacağını göstermektedir.

3. LİTERATÜR TARAMASI

BES’te otomatik katılımın kamu sektörü ve özel sektör çalışanları tarafından değerlendirildiği bu çalışmada BES’e yönelik yapılan literatür taraması sonucu aşağıda sıralanan çalışmalar yapıldığı görülmüştür.

Demir ve Yavuz (2004) BES’in sermaye piyasalarına etkisi ve sistemin gelişmesinde vergisel teşviklerin önemini ortaya koymak amacıyla çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda Türkiye’de gerçekleştirilen bireysel emeklilik reform süreci ve sistem içerisinde biriken fonların ekonomik kalkınma ve mali piyasalar üzerindeki etkisi gelişmiş ülke örnekleri ile kıyaslanarak sistemin gelişmesi için uluslararası tecrübelerden yararlanılması ve vergisel teşviklerle desteklenmesinin gerekliliği tespit edilmiştir.

Brook ve Whitehouse (2006) Türkiye’deki emeklilik sistemini demografik yapı, istihdam gibi değişkenler açısından inceledikleri çalışmalarında emeklilik sisteminin yeniden gözden geçirilmesi ve herkesin emeklilik dönemi endişelerini azaltacak bir emeklilik sistemi oluşturulması yönünde sonuca varmışlardır. Ayrıca, demografik yapı bakımından sistem incelendiğinde özellikle orta yaşlı emeklilerin çalışmaya devam etmeleri yönünde olumlu teşviklerin geliştirilmesini önermişlerdir.

Bayraktutan ve Şahin (2007) yaptıkları çalışmalarında bireysel emeklilik sektörünün öneminin her gün arttığına ve BES ile bilgi-bilişim teknolojilerinin birbirlerini karşılıklı olarak desteklediğini vurgulamak amacıyla çalışma gerçekleştirmişlerdir. BES’in ve sektörün gelişmesi açısından genç, teknolojik gelişmelere uyum kabiliyeti olan lisans mezunu nüfusun bilgi ve bilişim konusunda teknik koşulları uygun hale getirdiği ve böylece bireysel emeklilik sektöründe başarının bilgi ve bilişim teknolojilerini izleme, uyarlamaya ve geliştirmeye bağlı olacağını tespit etmişlerdir.

Aydın (2008), Dünya’da ve Türkiye’deki BES modellerini incelediği çalışmasında BES’e olan katılımı artırmak için; vergi oranlarının daha cazip hale getirilmesini, sistemin daha iyi tanıtılmasını, diğer yatırım araçlarına yatırım yapmak isteyen müşterilerin de sisteme teşvik edilmesi ve işveren destekli emeklilik planlarının devlet tarafından desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Şener ve Akın (2010) anket yöntemini kullanarak bireylerin BES’e bakış açılarını ve sisteme giriş kararlarını etkileyen unsurları belirlemek amacıyla çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonucunda bireylerin sosyal güvenlik reformlarına olan güveninin zayıf olduğu ve gelir ve eğitim düzeyinin BES’e giriş kararında önemli bir unsur olduğu ayrıca gelir düzeyinin bireylerin sisteme yatıracak oldukları katkı paylarının artmasında belirleyici olduğu sonucuna varmışlardır.

Uyar (2011), BES’in katılımcı sayısı, toplam yatırım tutarı, sertifika sayısı temel göstergeleri ile İstanbul Menkul Kıymetler Borsası endeksi, enflasyon, büyüme oranı, döviz kuru, mevduat faizi ve dış ticaret verileri olarak belirlenen makroekonomik göstergeler arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda BES temel göstergelerinden sadece sertifika sayısı ile makroekonomik göstergelerden ise mevduat faizi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Özer ve Çınar (2012) yaptıkları çalışmalarında bireysel emeklilik konusuna değinerek bir vakıf üniversitesi akademik personelinin BES’e bakış açılarını değerlendirmişlerdir. Araştırma sonucunda yaş, cinsiyet, çalışılan yıl, gelir düzeyi gibi değişkenler ile BES’e bakış açısı arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu ayrıca çalışma kapsamındaki bireylere göre emeklilik yaşamında sabit bir gelir sağlanacak olmasının bir sosyal güvenlik sistemine bağlı olmanın en önemli nedeni olduğu tespit edilmiştir.

Babat (2013), çalışmasında Türkiye’de BES’in gelişimini ve sistemde katılımcıların ödedikleri aylık katkı payı kararlarını etkileyen unsurları incelemiştir. Çalışma sonucunda; genel olarak katılımcıların tasarruf kararlarını alırken sosyo-ekonomik ve demografik değişkenlerin etkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların yaş, aylık gelir, eğitim, kalkınmışlık seviyelerinin artması ile beraber aylık katkı paylarında artış olduğu görülmüştür.

Coşkun ve Gürel (2014), Türkiye’de BES’i değerlendirerek devlet katkısının BES’in gelişimine etkisini ölçmek amacıyla Bireysel Emeklilik Gözetim Merkezi verilerinden yararlanarak ayrıca anket yöntemiyle öğrencilerin BES bilinirlik düzeyini tespit etmek amacıyla çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda BES’te bilinirlik düzeylerinin yeterli olmadığı, devlet katkısının sisteme katılımı olumlu yönde etkilediği üniversite öğrencileri arasındaki katılımın çok az olduğu ve katılımın az olmasının nedeni olarak da ekonomik durumun önemli bir etken olduğu sonucuna varılmıştır.

Sezgin ve Yıldırım (2015), BES’in etkinliğini Türkiye açısından değerlendirmeye çalışmışlardır. Çalışmada, BES’in Dünyada ve Türkiye’deki uygulamalarına, kamu ve özel finansman yöntemlerine yer verilmiştir. Çalışma sonucunda Türkiye’de BES’in gönüllü katılım esasına dayanan bir sistem olup sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olduğu ve

sistemin iyileşmesi için sosyal güvenlik açığının azaltılması, emeklilik primleri ile ilgili düzenlemelerin yapılması ile gerekliliği vurgulanmıştır.

Akın (2016) otomatik katılım sisteminin bireysel emeklilik sektörüne, çalışanlara, emeklilik şirketlerine, yurtiçi tasarruflara ve işverenlere etkisini ölçmek amacıyla çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda otomatik katılım sistemi ile birlikte BES’te katılımcı sayısının artacağı, katılımcı sayısının artması ile toplam fon tutarının da artan oranda büyüyeceği vurgulanmıştır. Ayrıca otomatik katılım sisteminin yurtiçi tasarruflara etkisi kapsamında sistemin bireylere tasarruf alışkanlığı kazandırarak tasarruf açığı probleminin azaltılacağı yönünde olumlu etkilere değinilmiştir.

Merdan (2017) çalışmasında kamu sektörü ve özel sektör çalışanlarının BES’te zorunlu katılıma bakış açılarını değerlendirmek amacıyla çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucuna göre katılımcıların sistem hakkındaki bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı, BES’in kendilerine fayda sağlayacağını düşünmedikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışma sonucunda katılımcıların çoğunluğunun bu sebeplerden dolayı iki aylık cayma sürelerini kullanarak otomatik katılımlı BES’ten ayrıldıkları tespit edilmiştir.

Gülay, Işık ve Öztürk (2017) Süleyman Demirel Üniversitesi akademisyenlerinin otomatik BES’e bakış açılarının cinsiyet, aylık gelir gibi demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda aylık gelir ile sistemden ayrılmak isteme arasında, cinsiyet ile sistemde kalıp kalmama konusunda anlamlı bir ilişkinin olduğu ve akademisyenlerin; otomatik katılım dönemi başladığında otomatik katılımın sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını hafifleteceği konusunda kararsızlık yaşadığı tespit edilmiştir.

Polat ve Merdan (2018) Türkiye’de zorunlu BES’in uygulandığı kamu kurum ve kuruluşlarında ahlaki tehlikenin rolünü belirlemek amacıyla çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonucunda otomatik katılımlı BES’in katılımcılar tarafından olumlu olarak düşünüldüğü ancak ahlaki tehlike kapsamında katılımcıların zorunlu katılım öncesi bireysel emeklilik sistemine kayıtlı olması ve zorunlu kelimesinin yarattığı olumsuz algının otomatik katılımlı BES’te ahlaki tehlikenin nedenleri olarak ortaya çıkmıştır.

Literatürde bireysel emeklilik sistemleri ile ilgili çalışmalar bulunmasına rağmen otomatik katılımlı BES ile ilgili, çalışanların sisteme devam etme veya sistemden ayrılma nedenleri üzerine az sayıda çalışma bulunduğu için bu çalışma literatüre katkı sağlayacaktır.

4. ARAŞTIRMA

4.1. Veri Seti ve Materyal

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de BES’i genel olarak inceleyip otomatik katılımlı BES’ten ayrılanlar için; sisteminden ayrılma nedenlerini, sistemde kalmayı seçip devam edenler için ise kalma nedenlerini ortaya koymaktır. Bu amaçla Gülay, Işık ve Öztürk (2017) tarafından gerçekleştirilen “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ve Akademisyenlerin Otomatik Katılıma Bakış Açılara İlişkin Bir Analiz: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği” isimli çalışmada kullanılan ölçekten yararlanılmıştır. Yararlanılmış olan bu ölçeğin ankette yer alan her bölüme ve anketin geneline yönelik Cronbach Alfa değerleri ortalama (0,81) olarak ilgili yayında belirtilmiştir.

Araştırma katılımcıları Isparta ilinde kamu ve özel sektör çalışanlarıdır. Anketler 2017 yılı boyunca yapılmıştır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan’a göre (2004), $\alpha=0,05$ için evren büyüklüğünün 100 bin olduğu bir araştırmada örneklem büyüklüğünün 383 olması kabul edilir bir büyüklüktür. Araştırmanın yapıldığı Isparta’da, otomatik katılımlı bireysel emeklilik sistemine dahil olan, kamu ve özel sektör çalışanlarının toplamda yaklaşık 100 bin olduğu

düşünüldüğünde 463 kişi ile anket yapılması uygun örneklem büyüklüğünü işaret etmektedir. Ankette toplam üç bölüm bulunmaktadır. İlk bölümde demografik özellikler sorulmuştur. İkinci bölümde otomatik katılımda olanların üçüncü bölümde ise otomatik katılımdan ayrılanların görüşlerini ölçmeyi amaçlayan sorulara yer verilmiştir. Araştırma kapsamında toplam 463 kişiye anket uygulanmıştır. Bu kişilerin 203’ü sistemde kalmış geriye kalan 260’ı ise sistemden ayrılmıştır.

4.2. Yöntem

Araştırmaya dahil edilen anketler yüz yüze iletişim yolu ile elde edilmiş ve katılımcılar tesadüfen seçilmiştir. İlk olarak güvenilirlik analizi yapılmış ardından katılımcıların sorulara verdiği cevapların frekans ve yüzde dağılımları bulunmuştur. Ardından demografik özelliklere göre cevapları analiz edebilmek için gruplar arasında fark olup olmadığı incelenmiştir. Bu aşamada ilk olarak verilerin normal dağılım gösterip göstermedikleri test edilmiş, normal dağılım göstermedikleri için de parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile alt gruplar arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca Crosstabs testi ile de alt grupların cevapları analiz edilmiştir.

4.3. Ampirik Bulgular

Anketin öncelikle güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Tablo 1’de görüldüğü üzere otomatik katılımda kalanlar için kullanılan ölçeğin Cronbach Alpha değeri %93, ayrılanlar için kullanılan ölçeğin ise %84’tür. Elde edilen Cronbach Alfa değerleri, anketin ve bütün bölümlerin oldukça güvenilirliği olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2006).

Tablo 1. Güvenilirlik Analizi Sonuç Tablosu

Ölçekler	Cronbach's Alpha	Soru Sayısı
2. Bölüm: Otomatik katılım döneminde sistem kalmak isteme	,931	11
3. Bölüm: Otomatik katılım döneminde sistemden ayrılmak isteme	,837	13

Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcılara otomatik katılım döneminde sistem kalmak isteme ölçeği kapsamında 11 adet ve otomatik katılım döneminde sistemden ayrılmak isteme ölçeği kapsamında ise 13 adet soru yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan kamu ve özel sektör çalışanlarının demografik bulgularına ise aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 2. Araştırma Katılımcılarının Demografik Bulguları

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	175	37,8
	Erkek	288	62,2
Medeni Durum	Bekâr	138	29,9
	Evli	324	70,1
Yaş Grupları	25 yaş altı	42	9,1
	26-35	197	42,5
	36-45	223	48,2
Eğitim Durumu	Okuryazar	5	1,1
	İlkokul	13	2,8
	Ortaöğretim	66	14,3
	Önlisans	105	22,7
	Lisans ve üzeri	274	59,2
Yaklaşık Geliriniz	Asgari ücret	60	13,0
	1600-3000	162	35,0
	3001 ve üzeri	241	52,1
İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi mezunu musunuz?	Evet	29	6,3
	Hayır	432	93,7
Hangi sektörde çalışıyorsunuz?	Kamu	337	72,8
	Özel	126	27,2
Şu An Bireysel Emeklilik Sistemine Dâhil Misiniz?	Evet	245	52,9
	Hayır	218	47,1
Şu an Otomatik Katımlı (Zorunlu) Bireysel Emeklilik Sistemine dahil misiniz?	Evet	203	43,8
	Hayır	260	56,2

Tablo 2’den görüldüğü üzere ankete katılanların %62,2’sini erkekler, %37,8’ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun (%70,1) evli geriye kalanın ise (%29,9) bekar olduğu görülmektedir. Ankete katılanlar yaş gruplarına göre incelendiğinde en yüksek oranda katılım %48,2 ile 36-45 yaş aralığındadır. Araştırmaya katılanların eğitim durumu incelendiğinde, %59,2’sinin lisans ve üzeri mezuniyete sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların %52,1’inin 3001 TL ve üzeri gelire sahip olduğu saptanmıştır. Katılımcıların yaklaşık %93,7’sinin İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi mezunu olmadığı, %72,8’inin kamu sektöründe çalıştığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %52,9’unun BES’e dahil olmadığı ve yine %56,2’sinin Otomatik Katımlı (Zorunlu) BES’e dahil olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. BES’te Otomatik Katılımda Kalmak İsteme Ölçeğinin Ortalama Değerleri

	Frekans	Ortalama
%25 devlet katkısına ek 1000 TL devlet katkısını faydalı buluyorum.	203	3,86
İleride elime toplu para geçeceği için sistemdeyim.	203	3,7
Otomatik katılımın yararlı olduğunu düşünüyorum.	203	3,61
Sistemin güvenilirliğine inanıyorum.	203	3,55
Prime esas kazancımın %3’ünün kesileceğini biliyorum.	203	3,52
Birikimlerimi profesyonel kişi ve kuruluşların yönlendirmesini doğru buluyorum.	203	3,44
Otomatik katılımın Türkiye’de de başarılı olacağına inanıyorum.	203	3,41
10 yıllık süreyi yeterli buluyorum.	203	3,37
Bireysel emekliliğin rahat bir emeklilik dönemi geçirmeme yardımcı olacağını düşünüyorum.	203	3,24
Aileme bırakacak bir mirasım olmadığı için sistemde kalmayı tercih ederim.	203	3,19
Sistemin sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını hafifleteceğine inanıyorum.	203	3,17

Tablo 3’e göre kamu ve özel sektör çalışanlarının diğer ortalamalara göre sisteme ilişkin en yüksek algısı “%25 devlet katkısına ek 1000 TL devlet katkısını faydalı buluyorum” ifadesi (3,86), bunu “İleride elime toplu para geçeceği için sistemdeyim” ifadesi (3,70) izlemektedir. En düşük algı ise “Sistemin sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını hafifleteceğine inanıyorum” ifadesi (3,17) olmuştur. Bu ifade çalışanların BES’te otomatik katılımın sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını hafifleteceğine inancının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Çalışanların otomatik katılımlı BES’ten ayrılma nedenlerinin sıralaması Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. BES’te Otomatik Katılımdan Ayrılma Ölçeğinin Ortalama Değerleri

	Sayı	Ortalama
10 yıllık süreyi çok uzun buluyorum.	260	3,61
Prime esas kazancımın %3’ünün kesilecek olmasını uygun bulmuyorum.	260	3,57
Birikimlerimi BES dışındaki yatırım araçlarına yönlendirmeyi tercih ederim.	260	3,53
%25 devlet katkısına ek 1000 TL devlet katkısını az buluyorum.	260	3,48
Sistemin sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını hafifleteceğine inanmıyorum.	260	3,45
Otomatik katılımın yararlı olduğunu düşünmüyorum.	260	3,25
Otomatik katılımın Türkiye’de başarılı olacağına inanmıyorum.	260	3,23
Paraya ihtiyacım olduğu için sistemden çıktım.	260	3,2
Emeklilik süresi çok uzun olduğu için ayrıldım.	260	3,18
Sistemin güvenilirliğine inanmıyorum.	260	3,14
Başka bir bireysel emeklilik sözleşmem olduğu için ikinci sözleşmem olsun istemiyorum.	260	2,95
Dini sebeplerden dolayı uygun bulmuyorum.	260	2,62
Hükümetin politikalarını benimsemediğim için ayrıldım.	260	2,22

Çalışanların diğer ortalamalara göre sistemden ayrılmaya ilişkin en yüksek algısı “10 yıllık süreyi çok uzun buluyorum” ifadesidir (3,61). Bunu “Prime esas kazancımın %3’ünün

kesilecek olmasını uygun bulmuyorum” ifadesi (3,57) izlemekte, en düşük algı ise “Hükümetin politikalarını benimsemediğim için ayrıldım” ifadesi (2,22) olmuştur. Çalışanların otomatik katılımdan ayrılmaları en çok 10 yıllık sürenin çok uzun olması en az etkileyen ifade ise hükümetin politikalarının benimsenmemesi olarak ortaya çıkmıştır. “Dini sebeplerden dolayı uygun bulmuyorum” ifadesi (2,62) ise ikinci en düşük algıyı oluşturmakta olup çalışanların BES’te otomatik katılıma dini yönden sakınca görmediklerini göstermektedir. Ortaya çıkan sonuç, çalışanların 10 yıllık süreyi çok uzun buldukları için sistemden ayrıldıklarını ve kesilecek miktarı fazla bulduklarını göstermektedir.

Araştırmaya katılan kamu ve özel sektör çalışanlarının demografik özelliklere göre otomatik katılımlı bireysel emeklilik sistemine dahil olup olmamalarının farklılık gösterip göstermediğini anlamak için bu noktada ya parametrik testlere ya da parametrik olmayan testlere yönelmek gerekmektedir. Verilerin normal dağılım göstermemesi durumunda parametrik olmayan testlere yönelmek gerekir (Kalaycı, 2006). Bu aşamada veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Hipotezler aşağıda verilmiştir.

H₀:Veriler normal dağılmaktadır.

H₁:Veriler normal dağılmamaktadır.

Tablo 5. Otomatik Katılımda Olanlar Ölçeğinin Normallik Testi

Normallik Testi						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Otomatik katılımın yararlı olduğunu düşünüyorum.	0,277	202	0	0,86	202	0
Otomatik katılımın Türkiye’de başarılı olacağına inanıyorum.	0,21	202	0	0,894	202	0
Birikimlerimi profesyonel kişi ve kuruluşların yönlendirmesini doğru buluyorum.	0,261	202	0	0,876	202	0
Sistemin sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını hafifleteceğine inanıyorum.	0,176	202	0	0,915	202	0
Bireysel emekliliğin rahat bir emeklilik dönemi geçirmeme yardımcı olacağını düşünüyorum.	0,193	202	0	0,908	202	0
10 yıllık süreyi yeterli buluyorum.	0,249	202	0	0,871	202	0
Prime esas kazancımın %3’ünün kesileceğini biliyorum.	0,298	202	0	0,855	202	0
%25 devlet katkısına ek 1000 TL devlet katkısını faydalı buluyorum.	0,281	202	0	0,813	202	0
Aileme bırakacak bir mirasım olmadığı için sistemde kalmayı tercih ederim.	0,207	202	0	0,9	202	0
Sistemin güvenilirliğine inanıyorum.	0,236	202	0	0,881	202	0
İleride elime toplu para geçeceği için sistemdeyim.	0,299	202	0	0,837	202	0

a. Lillifors Significance Correction

Otomatik katılımda olanlar ölçeğinin normallik testi sonuçları kapsamında veri setinin significant değerleri incelendiğinde hiçbir değer 0,05’in (%5 anlamlılık düzeyinde) üzerinde olmadığı görülmektedir. Bu da bize verilerin normal dağılmadığını göstermektedir.

Tablo 6. Otomatik Katılımdan Ayrılanlar Ölçeğinin Normallik Testi

	Normallik Testi					
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Otomatik katılımın yararlı olduğunu düşünmüyorum.	,191	245	,000	,898	245	,000
Otomatik katılımın Türkiye’de başarılı olacağına inanmıyorum.	,192	245	,000	,908	245	,000
Birikimlerimi BES dışındaki yatırım araçlarına yönlendirmeyi tercih ederim.	,209	245	,000	,887	245	,000
10 yıllık süreyi çok uzun buluyorum.	,235	245	,000	,873	245	,000
Sistemin sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını hafifleteceğine inanmıyorum.	,237	245	,000	,889	245	,000
Prime esas kazancımın %3’ünün kesilecek olmasını uygun bulmuyorum.	,232	245	,000	,885	245	,000
%25 devlet katkısına ek 1000 TL devlet katkısını az buluyorum.	,217	245	,000	,887	245	,000
Dini sebeplerden dolayı uygun bulmuyorum.	,191	245	,000	,881	245	,000
Sistemin güvenilirliğine inanmıyorum.	,162	245	,000	,902	245	,000
Başka bir bireysel emeklilik sözleşmem olduğu için ikinci sözleşmem olsun istemiyorum.	,183	245	,000	,882	245	,000
Hükümetin politikalarını benimsemediğim için ayrıldım.	,228	245	,000	,835	245	,000
Emeklilik süresi çok uzun olduğu için ayrıldım.	,183	245	,000	,892	245	,000
Paraya ihtiyacım olduğu için sistemden çıktım.	,207	245	,000	,875	245	,000

a. Lilli efor Significance Correction

Otomatik katılımdan ayrılanlar ölçeğinin normallik testi sonuçları kapsamında veri setinin significant değerleri incelendiğinde hiçbir değer 0,05’in (%5 anlamlılık düzeyinde) üzerinde olmadığı görülmektedir. Bu da bize verilerin normal dağılmadığını göstermektedir. H_0 hipotezi reddedilmiştir, alternatif hipotez (H_1) doğrulanmıştır. Bu bulgular bizi parametrik olmayan testlere yönlendirmektedir. Ankette yer alan demografik soruların yardımıyla veri seti otomatik katılımda olanlar ölçeği ve otomatik katılımdan ayrılanlar ölçeği için ayrı ayrı altı alt grupta incelenecektir. Bunlardan birincisi cinsiyete göre ankete verilen cevaplarda istatistik olarak anlamlı bir fark olup olmadığı, ikincisi medeni duruma göre alt gruplar arasında bir fark olup olmadığı, üçüncüsü eğitim durumuna göre, dördüncüsü gelir durumuna göre, beşincisi İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi mezunu olup olmama durumuna göre ve altıncısı özel veya kamu sektöründe çalışma durumuna göre otomatik katılımlı bireysel emeklilik sisteminde olanlar ile otomatik katılımlı bireysel emeklilik sisteminden ayrılanlar arasında fark olup olmadığıdır. Bu aşamada SPSS programı aracılığıyla Mann Whitney U ve Crosstabs testleri yapılmıştır. Bu testler sonucunda alt gruplar arasında istatistik olarak anlamlı fark olanlara ilişkin analizler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 7. Eğitim ve Gelir Durumuna Göre Otomatik Katılımlı (Zorunlu) Bireysel Emeklilik Sistemine Dahil Olup Olmama

Eğitim ve Gelir Durumuna Göre “Şu an Otomatik Katılımlı (Zorunlu) Bireysel Emeklilik Sistemine dahil misiniz?” İfadesinin Mann-Whitney U Test Sonuçları*			
Hipotez	Farklılığına neden olan durum	Sig.	Karar
Otomatik Katılımlı Bireysel Emeklilik Sisteminde misiniz?	Eğitim Durumu	0,010	Hipotez reddedilmiştir.
Otomatik Katılımlı Bireysel Emeklilik Sisteminde misiniz?	Gelir Durumu	0,009	Hipotez reddedilmiştir.

*%5 Anlamlılık düzeyinde incelenmiştir.

Tablo 7’den de görüleceği üzere çalışanların eğitim ve gelir durumuna göre otomatik katılımlı (zorunlu) bireysel emeklilik sistemine dahil olup olmama konusunda farklılıklar elde edilmiştir. Bu farklılıkların hangi gruplar bazında olduğuna ise Tablo 8 ve Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 8. Eğitim Durumuna Göre “Otomatik Katılımlı Bireysel Emeklilik Sistemin demisiniz?” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Eğitim Durumu					Toplam
			Okuryazar	İlkokul	Ortaöğretim	Önlisans	Lisans ve Üzeri	
Otomatik katılımlı bireysel emeklilik sisteminde misiniz?	Evet	Frekans	1	3	18	52	129	203
		Yüzde	0,5	1,5	8,9	25,6	63,5	100,0
	Hayır	Frekans	4	10	48	53	145	260
		Yüzde	1,5	3,8	18,5	20,4	55,8	100,0
Toplam	Frekans	5	13	66	105	274	463	
	Yüzde	1,1	2,8	14,3	22,7	59,2	100,0	

Tablo 8’den de görüleceği üzere lisans ve üzeri eğitim durumunda olanların yaklaşık %63.5’i otomatik katılımlı bireysel emekliliğe dahildirler. Bu sonuçlara göre çalışanların eğitim düzeyi arttıkça otomatik katılımlı bireysel emeklilik sistemine katılım oranlarının arttığı sonucuna varılabilir.

Tablo 9. Gelir Durumuna Göre “Otomatik Katılımlı Bireysel Emeklilik Sisteminde misiniz?” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Gelir Seviyesi			Toplam
			Asgari Ücret	1600 TL - 3000 TL arası	3001 TL ve Üzeri	
Otomatik katılımlı bireysel emeklilik sisteminde misiniz?	Evet	Frekans	16	70	117	203
		Yüzde	7,9	34,5	57,6	100,0
	Hayır	Frekans	44	92	124	260
		Yüzde	16,9	35,4	47,7	100,0
Toplam	Frekans	60	162	241	463	
	Yüzde	13,0%	35,0	52,1	100,0	

Çalışanların gelir durumuna göre otomatik katılımlı bireysel emeklilik sistemine dahil olup olmama durumları arasında da önemli farklılıklar tespit edilmiştir. Tablo 9’a göre 3001 TL ve üzeri gelir grubunda olanların %57.6’sı otomatik katılımlı bireysel emekliliğe dahildir. Bu sonuca göre gelir durumu arttıkça otomatik katılımlı bireysel emeklilik sistemine katılımın

arttığı insanların gelir durumu arttıkça daha çok tasarruf ederek tasarruflarını yatırıma yönlendirdiği de söylenilebilir.

Tablo 10. Cinsiyete, Eğitim Durumuna ve İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi mezunu Olup Olmama Durumuna Göre Otomatik Katılımda Olma

Cinsiyete, Eğitim Durumuna ve İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi Mezunu Olup Olmama Durumuna göre, Otomatik Katılımda Olanların Sonuç Tablosu Mann-Whitney U Test Sonuçları*			
Hipotez	Farklılığına neden olan durum	Sig.	Karar
Prime esas kazancımın %3’ünün kesileceğini biliyorum	Cinsiyet Durumu	0,029	Hipotez reddedilmiştir.
Sistemin güvenilirliğine inanıyorum	Cinsiyet Durumu	0,022	Hipotez reddedilmiştir.
Birikimlerimi profesyonel kişi ve kuruluşların yönlendirmesini doğru buluyorum	Eğitim Durumu	0,045	Hipotez reddedilmiştir.
Otomatik katılımın yararlı olduğunu düşünüyorum	İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi Mezunu Olup Olmama Durumu	0,023	Hipotez reddedilmiştir.

*%5 Anlamlılık düzeyinde incelenmiştir.

Cinsiyete, eğitim durumuna ve imam hatip lisesi veya ilahiyat fakültesi mezunu olup olmama durumuna göre otomatik katılımda olanlar arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğu ise sırasıyla aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 11. Cinsiyet Durumuna Göre “Prime Esas Kazancımın %3’ünün Kesileceğini Biliyorum” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Prime esas kazancımın %3’ünün kesileceğini biliyorum.					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Cinsiyet	Kadın	Frekans	6	18	13	35	11	83
		Yüzde	7,2	21,7	15,7	42,2	13,3	100,0
	Erkek	Frekans	9	11	16	58	25	119
		Yüzde	7,6	9,2	13,4	48,7	21,0	100,0
Toplam		Frekans	15	29	29	93	36	202
		Yüzde	7,4	14,4	14,4	46,0	17,8	100,0

Tablo 11’de erkeklerin kadınlara oranla prime esas kazancımın %3’ünün kesileceği bilgisine daha yüksek oranla sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 12. Cinsiyet Durumuna Göre “Sistemin Güvenilirliğine İnanıyorum” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Sistemin güvenilirliğine inanıyorum.					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Cinsiyet	Kadın	Frekans	8	11	22	30	12	83
		Yüzde	9,6	13,3	26,5	36,1	14,5	100,0
	Erkek	Frekans	6	7	31	47	28	119
		Yüzde	5,0	5,9	26,1	39,5	23,5	100,0
Toplam		Frekans	14	18	53	77	40	202
		Yüzde	6,9	8,9	26,2	38,1	19,8	100,0

Tablo 11 ile benzer şekilde, cinsiyet durumuna göre çalışanların otomatik katılımı bireysel emeklilik sisteminin güvenilirliği konusunda, erkeklerin kadınlara göre sistemin güvenilirliğine daha fazla inandıkları görülmektedir.

Tablo 13. Eğitim Durumuna Göre “Birikimlerimi Profesyonel Kişi ve Kuruluşların Yönlendirmesini Doğru Buluyorum” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Birikimlerimi profesyonel kişi ve kuruluşların yönlendirmesini doğru buluyorum.					Toplam	
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		
Eğitim Durumu	Okuryazar	Frekans	0	0	0	0	1	1	
		Yüzde	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	
	İlkokul	Frekans	0	0	0	3	0	3	
		Yüzde	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0	
	Ortaöğretim	Frekans	1	4	4	7	2	18	
		Yüzde	5,6	22,2	22,2	38,9	11,1	100,0	
	Önlisans	Frekans	7	10	10	20	4	51	
		Yüzde	13,7	19,6	19,6	39,2	7,8	100,0	
	Lisans ve Üzeri	Frekans	10	10	30	54	25	129	
		Yüzde	7,8	7,8	23,3	41,9	19,4	100,0	
	Toplam		Frekans	18	24	44	84	32	202
			Yüzde	8,9	11,9	21,8	41,6	15,8	100,0

Çalışanların eğitim durumuna göre “birikimlerini profesyonel kişi ve kuruluşların yönlendirmesini doğru bulup bulmama konusunda ise ayırım göze çarpmaktadır. Tablo 13’e göre lisans ve üzeri eğitim durumunda olan çalışanların diğer eğitim gruplarına göre birikimlerini profesyonel kişi ve kuruluşların yönlendirmesini doğru buldukları ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre çalışanların eğitim düzeyinin artmasının finansal okuryazarlık seviyelerini etkilediği ve çalışanların daha doğru karar vermek için profesyonel kişi ve kuruluşlara yönlendirdiği söylenilebilir.

Tablo 14. İmam Hatip Lisesi Veya İlahiyat Fakültesi Mezunu Olup Olmama Durumuna Göre “Otomatik Katılımın Yararlı Olduğunu Düşünüyorum” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Otomatik katılımın yararlı olduğunu düşünüyorum.					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi mezunu musunuz?	Evet	Frekans	2	0	2	4	9	17
		Yüzde	11,8	0,0	11,8	23,5	52,9	100,0
	Hayır	Frekans	12	20	36	84	33	185
		Yüzde	6,5	10,8	19,5	45,4	17,8	100,0
Toplam		Frekans	14	20	38	88	42	202
		Yüzde	6,9	9,9	18,8	43,6	20,8	100,0

Ankette imam hatip lisesi veya ilahiyat fakültesi mezunu olup olmama durumuna göre, otomatik katılımın yararlı olduğunu düşünenlerin veya düşünmeyenlerin görüşünü almadaki amaç; dini öğretimin ağırlıkta olduğu okullardan mezun olanların bireysel emeklilik sistemine bakışında diğer alanlarda okuyanlara göre fark olup olmadığını anlamaktır. Ayrıca BES’te

katılım emeklilik fonları olmasına rağmen bu konu çalışanlar tarafından ne ölçüde bilinmektedir, bununla ilgili bilgi elde edilmeye çalışılmıştır. İmam hatip lisesi veya ilahiyat fakültesi mezunu olup olmama durumuna göre otomatik katılımın yararlı olduğunu düşünüyorum diyenlerin arasında da farklılıklar Tablo 14’te görüldüğü üzere ortaya çıkmıştır. Tabloya göre İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi mezunu olup otomatik katılımın yararlı olduğunu düşünüyorum diyenlerin oranı İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi mezunu olmayanlara kıyasla daha fazladır.

Tablo 15. Medeni Duruma, Eğitim Durumuna, Gelir Durumuna, İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi Mezunu Olup Olmama ve Özel veya Kamu Sektöründe Çalışma Durumuna Göre Otomatik Katılımdan Ayrılanlar

Medeni Duruma, Eğitim Durumuna, Gelir Durumuna, İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi Mezunu Olup Olmama Ve Özel veya Kamu Sektöründe Çalışma Durumuna Otomatik Katılımdan Ayrılanların Sonuç Tablosu Mann-Whitney U Test Sonuçları*			
Hipotez	Farklılığın neden olan durum	Sig.	Karar
Hükümetin politikalarını benimsemediğim için ayrıldım	Medeni Durum	0,01	Hipotez reddedilmiştir.
Birikimlerimi BES dışındaki yatırım araçlarına yönlendirmeyi tercih ederim	Eğitim Durumu	0,01	Hipotez reddedilmiştir.
Dini sebeplerden dolayı uygun bulmuyorum	Eğitim Durumu	0,02	Hipotez reddedilmiştir.
Birikimlerimi BES dışındaki yatırım araçlarına yönlendirmeyi tercih ederim	Gelir Durumu	0,02	Hipotez reddedilmiştir.
10 yıllık süreyi çok uzun buluyorum	İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi Mezunu Olup Olmama Durumu	0,04	Hipotez reddedilmiştir.
Prime esas kazancımın %3’ünün kesilecek olmasını uygun bulmuyorum	İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi Mezunu Olup Olmama Durumu	0,04	Hipotez reddedilmiştir.
10 yıllık süreyi çok uzun buluyorum	Sektör Durumu	0,04	Hipotez reddedilmiştir.
Sistemin sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını hafifleteceğine inanmıyorum	Sektör Durumu	0,05	Hipotez reddedilmiştir.
Prime esas kazancımın %3’ünün kesilecek olmasını uygun bulmuyorum	Sektör Durumu	0,01	Hipotez reddedilmiştir.

*%5 Anlamlılık düzeyinde incelenmiştir.

Tablo 15’te ise medeni duruma, eğitim durumuna, gelir durumuna, İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi mezunu olup olmama ve özel veya kamu sektöründe çalışma durumuna otomatik katılımdan ayrılanlar arasında farklılıklar gösterilmektedir.

Tablo 16. Medeni Durumuna Göre “Hükümetin Politikalarını Benimsemediğim İçin Ayrıldım” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Hükümetin politikalarını benimsemediğim için ayrıldım.				Toplam	
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum
Medeni Durum	Bekar	Frekans	19	26	21	9	7	82
		Yüzde	23,20	31,70	25,60%	11,00	8,50	100,00
	Evli	Frekans	74	48	23	17	15	177
		Yüzde	41,80	27,10	13,00%	9,60	8,50	100,00
Toplam		Frekans	93	74	44	26	22	259
		Yüzde	35,90	28,60	17,00%	10,00	8,50	100,00

Çalışanların hükümetin politikalarını benimseyip benimsemedikleri konusunda bekar ve evliler arasında ayrım bulunmaktadır. Evli olup sistemden ayrılan katılımcıların %69’u hükümet politikalarını ayrılma nedeni olarak görmemektedir.

Tablo 17.Eğitim Durumuna Göre “Birikimlerimi BES Dışındaki Yatırım Araçlarına Yönlendirmeyi Tercih Ederim İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Birikimlerimi BES dışındaki yatırım araçlarına yönlendirmeyi tercih ederim.					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Eğitim Durumu	Okuryazar	Frekans	0	2	1	0	1	4
		Yüzde	0,00	50,00	25,00	0,00	25,00	100,00
	İlkokul	Frekans	3	3	1	3	0	10
		Yüzde	30,00	30,00	10,00	30,00	0,00	100,00
	Ortaöğretim	Frekans	4	7	13	17	7	48
		Yüzde	8,30	14,60	27,10	35,40	14,60	100,00
	Önlisans	Frekans	3	10	14	13	13	53
		Yüzde	5,70	18,90	26,40	24,50	24,50	100,00
	Lisans ve Üzeri	Frekans	11	10	35	46	43	145
		Yüzde	7,60	6,90	24,10	31,70	29,70	100,00
	Toplam	Frekans	21	32	64	79	64	260
		Yüzde	8,10	12,30	24,60	30,40	24,60	100,00

Eğitim durumuna göre çalışanların birikimlerini BES dışındaki yatırım araçlarına yönlendirmeyi tercih etme konusunda, farklılıklar bulunmaktadır. Tablo 17’de görüldüğü üzere lisans ve üzeri eğitim durumunda olanların çoğunun birikimlerini BES dışındaki yatırım araçlarına yönlendirmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça yatırım araçları hakkında bilginin artması nedeniyle BES dışı yatırım araçlarına yönelim artmaktadır.

Tablo 18.Eğitim Durumuna Göre “Dini Sebeplerden Dolayı Uygun Bulmuyorum” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Dini sebeplerden dolayı uygun bulmuyorum.					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Eğitim Durumu	Okuryazar	Frekans	0	3	0	0	1	4
		Yüzde	0,00	75,00	0,00	0,00	25,00	100,00
	İlkokul	Frekans	3	2	0	3	2	10
		Yüzde	30,00	20,00	0,00	30,00	20,00	100,00
	Ortaöğretim	Frekans	7	7	14	13	7	48
		Yüzde	14,60	14,60	29,20	27,10	14,60	100,00
	Önlisans	Frekans	13	10	12	11	7	53
		Yüzde	24,50	18,90	22,60	20,80	13,20	100,00
	Lisans ve Üzeri	Frekans	44	43	26	16	16	145
		Yüzde	30,30	29,70	17,90	11,00	11,00	100,00
	Toplam	Frekans	67	65	52	43	33	260
		Yüzde	25,80	25,00	20,00	16,50	12,70	100,00

Çalışanlara otomatik katılımlı bireysel emeklilik sisteminden ayrılma gerekçesi olarak dini sebeplerin etkili olup olmadığı sorulmuştur. Bu ifadeye en düşük toplamla “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” diyenler %22 ile lisans ve üzeri eğitim durumunda olanlardır.

Tablo 19. Gelir Durumuna Göre “Birikimlerimi BES Dışındaki Yatırım Araçlarına Yönlendirmeyi Tercih Ederim” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Birikimlerimi BES dışındaki yatırım araçlarına yönlendirmeyi tercih ederim.					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Gelir Seviyesi	Asgari Ücret	Frekans	5	8	14	12	5	44
		Yüzde	11,40	18,20	31,80	27,30	11,40	100,00
	1600 TL - 3000 TL arası	Frekans	8	9	22	34	19	92
		Yüzde	8,70	9,80	23,90	37,00	20,70	100,00
	3001 TL ve Üzeri	Frekans	8	15	28	33	40	124
		Yüzde	6,50	12,10	22,60	26,60	32,30	100,00
Toplam		Frekans	21	32	64	79	64	260
		Yüzde	8,10	12,30	24,60	30,40	24,60	100,00

Gelir durumuna göre yüzde oranlarına bakıldığında Tablo 19’da görüldüğü üzere çalışanların gelir durumu 3001 TL ve üzeri olanların çoğu (%58,90) birikimlerini BES dışındaki yatırım araçlarına yönlendirmeyi tercih etmektedir. Gelir durumu arttıkça çalışanların tasarruflarını yatırımlara dönüştürme tercihlerinin farklılaştığı söylenilebilir.

Tablo 20. İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi Mezunu Olup Olmama Durumuna Göre “10 Yıllık Süreyi Çok Uzun Buluyorum” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			10 yıllık süreyi çok uzun buluyorum.					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi mezunu musunuz?	Evet	Frekans	2	4	2	2	2	12
		Yüzde	16,70	33,30	16,70	16,70	16,70	100,00
	Hayır	Frekans	15	36	42	84	71	248
		Yüzde	6,00	14,50	16,90	33,90	28,60	100,00
Toplam		Frekans	17	40	44	86	73	260
		Yüzde	6,50	15,40	16,90	33,10	28,10	100,00

Bireysel emeklilik sistemine göre, çalışan en az 10 yıl sistemde kalır ve birikimlerini maaş olarak almak isterse toplam birikimlerinin %5’i kadar devlet tarafından bir katkı daha sunulmaktadır. İmam hatip lisesi veya ilahiyat fakültesi mezunu olup olmama durumuna göre bu 10 yıllık süreyi çok uzun bulup bulmama konusunda farklılık tespit edilmiştir. İmam hatip lisesi veya ilahiyat fakültesi mezunu olmayanların, olanlara göre 10 yıllık süreyi daha uzun buldukları ortaya çıkmıştır.

Tablo 21. İmam Hatip Lisesi Veya İlahiyat Fakültesi Mezunu Olup Olmama Durumuna Göre “Prime Esas Kazancımın %3’ünün Kesilecek Olmasını Uygun Bulmuyorum” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Prime esas kazancımın %3’ünün kesilecek olmasını uygun bulmuyorum.					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi mezunu musunuz?	Evet	Frekans	1	4	4	1	2	12
		Yüzde	8,30	33,30	33,30	8,30	16,70	100,00
	Hayır	Frekans	13	34	50	90	61	248
		Yüzde	5,20	13,70	20,20	36,30	24,60	100,00
Toplam		Frekans	14	38	54	91	63	260
		Yüzde	5,40	14,60	20,80	35,00	24,20	100,00

Otomatik katımlı bireysel emeklilik kapsamında tüm kamu görevlileri ve işçilerin bireysel emeklilik sistemine zorunlu katılımı ile birlikte aylık kazançlarının %3’ü oranında katkı yapması öngörülmüştür. Tablo 21’den görüldüğü üzere İmam Hatip Lisesi Veya İlahiyat Fakültesi mezunu olmayıp “prime esas kazancın %3’ünün kesilecek olmasını uygun bulmuyorum” diyenlerin oranı daha yüksektir.

Tablo 22. Sektör Durumuna Göre “10 Yıllık Süreyi Çok Uzun Buluyorum” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			10 yıllık süreyi çok uzun buluyorum.					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Hangi sektörde çalışıyorsunuz?	Kamu	Frekans	13	33	34	57	48	185
		Yüzde	7,00	17,80	18,40	30,80	25,90	100,00
	Özel	Frekans	4	7	9	29	25	74
		Yüzde	5,40	9,50	12,20	39,20	33,80	100,00
Toplam		Frekans	17	40	43	86	73	259
		Yüzde	6,60	15,40	16,60	33,20	28,20	100,00

Çalışanların sektör durumuna göre 10 yıllık süreyi çok uzun bulma konusunda istatistiki olarak bir anlamlı fark bulunmaktadır. Tablo 22’de gösterildiği üzere özel sektörde çalışanların kamuda çalışanlara kıyasla 10 yıllık süreyi uzun buldukları ortaya çıkmıştır.

Tablo 23. Sektör Durumuna Göre “Sistemin Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunlarını Hafifleteceğine İnanmıyorum” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Sistemin sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını hafifleteceğine inanmıyorum.					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Hangi sektörde çalışıyorsunuz?	Kamu	Frekans	16	26	46	65	32	185
		Yüzde	8,60	14,10	24,90	35,10	17,30	100,00
	Özel	Frekans	4	9	11	31	19	74
		Yüzde	5,40	12,20	14,90	41,90	25,70	100,00
Toplam		Frekans	20	35	57	96	51	259
		Yüzde	7,70	13,50	22,00	37,10	19,70	100,00

Tablo 23’deki sonuçlarda görüldüğü üzere özel sektörde çalışanların kamu sektöründe çalışanlara kıyasla sistemin sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını hafifleteceğine daha az inandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 24. Sektör Durumuna Göre “Prime Esas Kazancının %3’ünün Kesilecek Olmasını Uygun Bulmuyorum” İfadesinin Crosstabs Test Sonuçları

			Prime esas kazancının %3’ünün kesilecek olmasını uygun bulmuyorum.					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Hangi sektörde çalışıyorsunuz?	Kamu	Frekans	13	30	41	63	38	185
		Yüzde	7,00	16,20	22,20	34,10	20,50	100,00
	Özel	Frekans	1	8	12	28	25	74
		Yüzde	1,40	10,80	16,20	37,80	33,80	100,00
Toplam		Frekans	14	38	53	91	63	259
		Yüzde	5,40	14,70	20,50	35,10	24,30	100,00

Son olarak çalışanlar arasında sektör durumuna göre “prime esas kazancının %3’ünün kesilecek olmasını uygun bulmuyorum” diyenler arasındaki farklılıklara Tablo 24’te yer verilmiştir. Özel sektör çalışanları ise kamu sektörü çalışanlarına kıyasla prime esas kazancın %3’ünün kesilecek olmasını daha yüksek oran ile uygun bulmamaktadır.

5. SONUÇ

BES tasarruf açığının azaltılmaya çalışılarak bu tasarrufların yatırıma yönlendirilmesi amacıyla kurulmuş bir sistem olup ekonomik kalkınma ve mali sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir. Bireysel emeklilik sisteminin büyümesi amacıyla devlet tarafından otomatik katımlı bireysel emeklilik sisteminin uygulanmaya başlamasıyla çalışanlar zorunlu olarak bireysel emekliliğe yönlendirilmiştir. Bu kapsamda çalışanların belli kısmı otomatik katımlı bireysel emekliliğe devam ederken çoğunluğu ise cayma hakkını kullanıp sistemden ayrılmıştır. Bireysel emeklilik sistemleri ile ilgili çalışmalar bulunmasına rağmen Otomatik Katılım Sistemi ile ilgili, özellikle çalışanların sistemden ayrılma nedenleri üzerine yapılan çalışmaların az sayıda olması sebebiyle de bu çalışma önem arz etmektedir.

Kamu ve özel sektör çalışanlarının otomatik katımlı BES’ten ayrılma nedenlerini, sistemde kalmayı seçip devam edenler için ise kalma nedenlerini ortaya koymak amacıyla Isparta ilinde gerçekleştirilen bu çalışmada demografik sorular dışında yirmi dört soru sorulmuştur. Otomatik katımlı bireysel emeklilik sisteminden ayrılma veya devam etme nedenlerini ve sisteme bakış açısını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen anket çalışmasında şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Isparta ilinde kamu ve özel sektör çalışanlarından oluşan 463 kişiye anket yapılmıştır. Bu kişilerin 203’ü sistemde kalmış geriye kalan 260’ı ise sistemden ayrılmıştır. Yani %43’ü sistemde kalırken %57’si sistemden ayrılmıştır.
- Otomatik katımlı bireysel emeklilik sisteminde olanların kalma nedenleri incelendiğinde devlet katkısı ilk sırayı almaktadır. Bunu yatırımcının eline ileride toplu para geçmesi ve sistemin yararlı olması düşüncesi takip etmektedir.
- Ayrılma nedenlerinin ilk sırasında 10 yıllık sürenin çok uzun bulunması, prime esas kazancın %3’ünün kesilecek olması ve birikimlerin başka yatırım araçlarına yönlendirilmesi gelmektedir.

- Çalışanlar, eğitim ve gelir durumuna göre otomatik katılımlı (zorunlu) bireysel emeklilik sistemine dahil olup olmama konusunda farklı davranış sergilemişlerdir. Lisans ve üzeri eğitim durumunda olanların yaklaşık %63.5’i ve 3001 TL ve üzeri gelir grubunda olanların %57.6’sı otomatik katılımlı bireysel emekliliğe dahildir. En yüksek oranlar bu gruplardadır.
- Cinsiyete, eğitim durumuna ve imam hatip lisesi veya ilahiyat fakültesi mezunu olup olmama durumuna göre otomatik katılımda olanlar arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Erkeklerde kadınlara göre prime esas kazancın %3’ünün kesileceği bilgisinin daha fazla olduğu ayrıca erkeklerin kadınlara göre sistemin güvenilirliğine daha fazla inandıkları tespit edilmiştir.
- Lisans ve üzeri eğitim durumunda olan çalışanların ortaöğretim ve önlisans mezunlarına göre birikimlerini profesyonel kişi ve kuruluşların yönlendirmesini doğru buldukları ortaya çıkmıştır.
- İmam hatip lisesi veya ilahiyat fakültesi mezunu olmayıp otomatik katılımın yararlı olduğunu düşünüyor diyenlerin oranı İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Fakültesi mezunu olanlara kıyasla daha azdır.
- Medeni duruma, eğitim durumuna, gelir durumuna, imam hatip lisesi veya ilahiyat fakültesi mezunu olup olmama ve özel veya kamu sektöründe çalışma durumuna göre otomatik katılımdan ayrılanlar arasında farklılıklar tespit edilmiştir.
- Lisans ve üzeri eğitim durumunda ve gelir durumu 3001 TL ve üzeri olanların çoğu birikimlerini BES dışındaki yatırım araçlarına yönlendirmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir.
- Özel sektörde çalışanların kamu sektöründe çalışanlara kıyasla 10 yıllık süreyi uzun buldukları ayrıca özel sektörde çalışanların kamu sektörü çalışanlarına kıyasla sistemin sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını hafifleteceğine daha az inandıkları tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, kamu ve özel sektör çalışanlarına yönelik uygulanan otomatik katılımlı bireysel emeklilik sistemine zorunlu katılanların yarısından fazlasının kendilerine tanınan iki aylık cayma süresini kullanarak sistemden ayrıldığı görülmüştür. Bu durumun ortaya çıkmasında finansal okuryazarlık kavramı ön plana çıkmakta ve bireysel emeklilik sisteminin çalışanlar tarafından tam olarak anlaşılmadığı düşünülmektedir. Gerek BES gerekse otomatik katılımlı BES hakkında kamuoyuna gerekli bilgilendirmelerin ve eğitimlerin yapılması katılım oranını yani sistemde kalma süresini uzatacaktır. Bu da Türkiye’de sermaye piyasalarında yerli yatırımcı oranını artıracak, piyasaların derinleşmesini sağlayacaktır. Bundan sonraki süreçte aynı konu üzerine yapılacak geniş katılımlı alan araştırmaları ile çalışanların otomatik katılımlı BES hakkındaki görüşleri tespit edilebilir. Akademi tarafından gerçekleştirilen araştırmalardan çıkan sonuçlar dikkate alınarak kamu otoritesi otomatik katılımlı BES süreçlerini daha başarılı şekilde yönetebilir.

KAYNAKÇA

- AKIN, F., (2016), Otomatik Katılım Sisteminin Bireysel Emeklilik Sektörüne Etkileri, *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 1-12.
- AKPINAR, S., GÜNEŞ DEMİRCİ, M., (2018), Zorunlu Bireysel Emeklilik Sistemine Geçiş ve Yapılacak Kesintilerin Muhasebeleştirilmesi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ocak(77), 137-146.
- AYDIN, A., (2008), Türkiye’de ve Dünya’da Bireysel Emeklilik Sistemi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- BABAT, S., (2013), Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi’nin Gelişimi: Fırsat Eşitliği Perspektifinden Bir Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BAYRAKTUTAN, Y., ŞAHİN, M., (2007), Bireysel Emeklilik Sektörünün Gelişimi ve Bilgi-Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı, *Bilgi Ekonomisi Ve Yönetimi Dergisi*, 2(2), 96-109.
- BİREYSEL EMEKLİLİK TASARRUF VE YATIRIM SİSTEMİ KANUNU (2001). 4632 Sayılı Kanun. Resmi Gazete: 24366.
- BROOK, A., WHITEHOUSE, E.R., (2006), The Turkish Pension System: Further Reforms to Help Solve the Informality Problem, *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 44, OECD Publishing, Paris.
- ÇETİNER, M., GÜNDOĞDU, F.K., (2018), Türkiye’de Bireysel Emeklilik ve Emeklilik Yatırım Fonlarının Görünümü: 2011-2017 Dönemi, *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 4(7), 24-34.
- ÇOŞKUN, A., GÜREL, H., (2014), Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi Bilgi Düzeyi ve BES’ e Katılımda Devlet Katkısının Etkisi Üzerine Bir Araştırma, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 159-166
- DEMİR, Y., YAVUZ, A., (2004), Bireysel Emeklilik Sisteminin Sermaye Piyasalarına Etkisi ve Sistemin Gelişmesinde Vergisel Teşviklerin Önemi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 281-300.
- EGM, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/bes-istatistikleri/bes-ozet-verileri/> (Erişim Tarihi: 18.09.2018)
- EGM, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/oks-istatistikleri/> (Erişim Tarihi:18.09.2018)
- GÜLAY, T., IŞIK, M., ÖZTÜRK, M., (2017), Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ve Akademisyenlerin Otomatik Katılıma Bakış Açıklarına İlişkin Bir Analiz: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği, *İş ve Hayat*, 3(6), 179-205.
- GÜLCAN, N., (2017), Bireysel Emeklilik Sistemi Farkındalığı: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 369-383.
- İNNECİ, A., (2013), Bireysel Emeklilik Sisteminde Yapılan Yeni Düzenlemeler ve Değerlendirilmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 105-120.

- KALAYCI, Ş., (Ed.) (2006), SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- KORKMAZ, E., AKGEYİK, T., YILMAZ, B.E., OKTAYER, N., SUSAM, N., ŞEKER, M., (2007), Sosyal Güvenlikte Yeni Yaklaşım: Bireysel Emeklilik, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:2006-21, İstanbul.
- MERDAN, K., (2017), Bireysel Emeklilik Sisteminde Otomatik Katılımın Kamu ve Özel Sektör Çalışanları Açısından Değerlendirilmesi (Gümüşhane İli Üzerine Bir Örneklem), *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, 3(12), 2029-2040.
- NATOF, A., (2010), Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemini Oluşturan Emeklilik Fonları ve Alternatif Sermaye Araçları İle Karşılaştırılması: 2003’den Günümüze Kadar, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Para, Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Anabilim Dalı, İstanbul
- ÖZER, Ö., ÇINAR, E., (2012), Bir Vakıf Üniversitesi Akademik Personelinin Bireysel Emeklilik Sistemine Bakış Açısının Değerlendirilmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 75-88.
- POLAT, G., MERDAN, E., (2018), Türkiye’de Zorunlu Bireysel Emeklilik Sistemi ve Ahlaki Tehlike Sorunu, *International Journal Of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 7(4), 141-152.
- SEZGİN, S., YILDIRIM, T., (2015), Türkiye’de Bireysel Emekliliğin Etkinliği, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(2), 123-140.
- ŞENER, O., AKIN, F., (2010), Özel Emeklilik Fonları ve Türkiye’de Bireylerin Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, XXVIII(I), 291-312.
- T.C. Hazine Ve Maliye Bakanlığı, <https://m.hazine.gov.tr/File/Index?id=AA44F83D-01F2-443E-9CCB-14A241C13791> (Erişim Tarihi: 14.09.2018).
- UYAR, H.İ., (2011), Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi İle Ekonomik Gelişmişlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- YAZICIOĞLU, Y., ERDOĞAN, S., (2004), Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.